

Skupna lista Levica/Vesna

Vprašanja političnim strankam; volitve v DZ 2026 – Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

Splošno

Katera področja v Sloveniji je po vašem mnenju najbolj treba urediti? Opredelite tri najpomembnejše rešitve na področjih, za katera menite, da so spremembe nujne.

1. Stanovanjska reforma

- a. Javna stanovanja kot korektiv trga. Nadaljevali bomo gradnjo vsaj 20.000 novih javnih najemnih stanovanj do leta 2032 in zaščitili javni stanovanjski fond pred privatizacijo.
- b. Povečali bomo ponudbo stanovanj in zazidljivih parcel ter znižali najemnine in cene nakupa.
- c. Spodbujali bomo prenove, naselitev praznih hiš in stanovanj ter oživitve mestnih središč.
- d. Poenostavili bomo postopke za gradbena dovoljenja.
- e. Spodbujali bomo nizkoenergetsko gradnjo in energetske sanacije stavb.
- f. Podpirali bomo stanovanjske zadrage in druge neprofitne oblike bivanja v javnem interesu.

2. Zdravstvena reforma

- a. Ukinitve obveznega zdravstvenega prispevka in njegova nadomestitev s socialno pravično dajatvijo.
- b. Jasna ločnica med javnim in zasebnim zdravstvom, skladno z odločbo Ustavnega sodišča. Opredeli bomo treba pogoje pod katerimi lahko zdravstveni delavci iz javnega sistema opravljajo dodatno delo pri zasebnikih in te pogoje vezali tudi na dosežene rezultate javnih zavodov (dostopnost, čakalne dobe, realizacija programov).

c. Skrajšanje čakalnih dob in dostopnejša družinska medicina. Dvigniti je treba mejo pri kateri lahko ambulate zavračajo opredeljevanje novih pacientov na trenutno povprečje opredeljenih glavarinskih količnikov. Čakalne dobe pa bomo dolgoročno skrajšali samo tako, da povečamo kapacitete javnih zavodov z vlaganji v kadre, opremo in infrastrukturo. Interventni programi lahko začasno sanirajo situacijo na kratki rok, vendar dolgoročnega učinka, kot smo videli na več primerih v preteklosti, nanje nimajo.

3. Davčna reforma

a. Ključno je, da davčno breme postopno prerazporedimo z dela na dohodke iz kapitala ter na premoženje, zlasti na zasebne naložbene nepremičnine.

b. Cilj mora biti omejevanje špekulativnega kopičenja stanovanj in večja dostopnost stanovanj za mlade in družine.

Katere javne storitve v naši državi so za vas najpomembnejše in zakaj? Na kakšen način nameravate izboljšati učinkovitost, kakovost in dostopnost do njih? Navedite konkreten ukrepe.

Vzgojno izobraževalna vertikala ter storitve socialne in družinske politike so temelj socialne države, ki ga moramo negovati in krepiti, saj zmanjšujejo temeljne družbene neenakosti in omogočajo razvitje potencialov vsakega izmed nas. Seveda so za solidarno družbo in zagotovitev blaginje enako pomembne javne zdravstvene storitve in dolgotrajna oskrba. Dostopnost do javnih storitev razumemo kot civilizacijsko pridobitev, zato jo je treba ohranяти ter kakovost storitev krepiti. V tem smislu je treba razumeti tudi namen davčne politike, kjer ne bomo dovolili razkrajanja dostopnosti do javnih storitev na račun zniževanja davkov, saj takšna politika vodi namreč v to, da se dostopnost do ključnih storitev poslabša prvo in predvsem za gospodinjstva in prebivalce z nizkimi dohodki. Vsakršna davčna sprememba mora zato zagotoviti stabilnost virov za financiranje javnih storitev. Drug pogoj za dejansko dostopnost omenjenih storitev pa je kadrovski. Zagovarjali bomo pošteno plačilo za ključne poklice v teh storitvah, tako v smislu vrednotenja delovnih mest, kot v smislu neplačnih ukrepov, kot so denimo službena stanovanja in brezplačno varstvo otrok.

Kako je po vašem mnenju na splošno gledano mogoče izboljšati položaj delavk in delavcev v Sloveniji? Navedite tri ukrepe ali rešitve, ki jih boste predlagali na tem področju.

Življenja delavk in delavcev je mogoče izboljšati na tri načine: znižati stroške življenja in omogočiti kvalitetne javne storitve, z več demokracije na delovnem mestu ter dostojnim plačilom ter več delavskih pravic.

Na področju stroškov in javnih storitev bomo nadaljevali s politikami, ki vplivajo na življenje delavka in delavca posredno. Tukaj mislimo predvsem nadaljevanje ukrepov za dostopna stanovanja, dostopno dolgotrajno oskrbo, brezplačno šolstvo in javno zdravstvo. Razmisliti bi morali tudi o regulaciji cen najnujnejših življenjskih potrebščin.

Na področju demokracije na delovnem mestu smo v tem mandatu že naredili tektonske premike na vključevanju delavcev v lastništvo podjetij z Zakonom o lastniški zadrugi delavcev (ZLZD). Pripravili smo tudi novelo Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU), ki zaradi blokade v medresorskem usklajevanju ni prešla vladnih usklajevanj in bi izboljšala stanje na področju delavskega soupravljanja in krepila svete delavcev in delavske zaupnike. Prepričani smo namreč, da so delavci najboljši lastniki podjetij in da jih je treba vključiti tudi v vsakodnevno odločanje na ravni podjetij.

Na področju delavskih pravic vidimo prihodnost v tem, da se po več kot 150 letih končno začnemo pogovarjati in tudi s konkretnimi ukrepi krajšati polni delovni čas. Prostovoljni prehod na krajši delovnih smo z novelo ZUTD-1 že uvedli za delavce pred upokojitvijo, predlagali smo ga tudi v noveli ZDR-1, ki pa zaradi blokade delodajalcev in (ne) posluha dela Vlade na koncu ni bila v končni verziji, sprejeti v Državnem zboru. Na tem področju bomo poleg ukrepov za skrajšanje delovnega tedna predlagali tudi uvedbo pravice do vikenda, torej do tega, da je delavec vsaj enkrat na mesec prost za vikend, ter pravico do sabatnega leta po francoskem zgledu.

Še naprej se bomo borili proti revščini med zaposlenimi, predvsem tako da bomo minimalno plačo se naprej usklajevali z dejanskimi, realnimi življenjskimi stroški in jo ohranjali nad pragom tveganja revščine. Z različnimi ukrepi bomo krepili kolektivno dogovarjanje, tudi s krepitvijo kapacitet sindikalnih organizacij ter z zakonskimi predlogi, kot je denimo postopna zakonska zahteva, da osnovne plače v zasebnem sektorju ne smejo biti določene pod ravnjo minimalne plače.

Kako se po vašem mnenju lahko izboljša položaj mladih v državi? Navedite tri ukrepe.

Na področju mladih vidimo tri bistvena področja za izboljšave.

Na eni strani so študentske in dijaške politike, ki izboljšujejo njihov socialni in delovni položaj. Nadaljevati bi bilo treba s širjenjem delavskih pravic iz študentskega dela, na tem mestu lahko omenimo najvišji dvig minimalne postavke za študentsko delo, ki se je letos dvignila za več kot 23 odstotkov. Zagotovo bi bilo prioriteto zgraditi več študentskih domov in dvigniti štipendije, saj so ravno manj premožni študenti prisiljeni v opravljanje študentskega dela, ki je pogosto prekarno.

Ne le študentski in dijaški domovi, za mlade je danes eden izmed največjih izzivov splošna bivanjska problematika. Tukaj moramo nadaljevati gradnjo javnih najemnih stanovanj, reaktivirati prazna stanovanja, omejiti špekulacije, regulirati najemniški trg oziroma nasploh nadaljevati s politikami Levice v tem mandatu, ko se je prvič zares začelo ukvarjati z vprašanjem stanovanj.

Na področju trga dela pa lahko vidimo, da želijo mladi več varnih zaposlitev z možnostjo fleksibilnosti. Mladi danes ne želijo pristati na vsakršno obliko zaposlitve, želijo biti slišani, želijo imeti več možnosti za delo od doma, več fleksibilnosti pri delovnem času. Spodbujali bomo (tudi zakonsko) zaposlitve za polni in nedoločen čas, ki več možnosti razporejanja delovnega časa, krajšega delovnega časa prepuščajo (mladim) delavcem.

Kakšen je vaš odnos do nadaljnje integracije Evropske unije? Kako vidite vlogo Slovenije pri tem?

Evropska unija je na prelomnici. Danes se sooča s tremi ključnimi izzivi. Prvi je potreba po preoblikovanju neperspektivnega gospodarskega modela. Drugi je prevelika odvisnost od ZDA. Tretji pa je neenotnost in razdrobljenost držav članic, ki slabi skupno evropsko težo v svetu.

V času globalnih pretresov Evropa potrebuje spremembe: več enotnosti, hitrejše skupno odločanje ter jasno industrijsko, obramno, energetska, podnebno, trgovinsko in raziskovalno politiko. Slovenija mora biti del tega jedra povezovanja in aktivno prispevati k oblikovanju skupnih evropskih rešitev.

Obenem se EU ne sme pustiti izsiljevati zunanjim pritiskom. Kadar so na preizkušnji evropski interesi, mora nastopiti enotno in odločno. Prav takšen odziv pogrešamo ob Trumpovih napadih na EU.

Hkrati pa mora Slovenija skupaj z EU ohranjati vlogo mostu med velesilami, dosledno voditi mirovno politiko ter krepiti diplomacijo. V vse bolj napetem svetu je prav to naša največja dodana vrednost.

Aktualne razmere v svetu spodbujajo politike oboroževanja – kako boste v dilemi med maslom in topovi poskrbeli za ohranjanje in razvoj (družbene) blaginje?

Povečevanja izdatkov za orožje v okviru zavez Nata ne podpiramo. Slovenija ne sme podleči tekmovanju v oboroževanju. Zavzemamo se za izstop iz Nata ter za razvoj skupne evropske obrambne in varnostne politike.

Varnost razumemo bistveno širše od samega oboroževanja. Ključna so vlaganja v odpornost države in družbe, predvsem v civilno zaščito, zaščito kritične infrastrukture, kibernetiko varnost, samooskrbo ter pripravljenost na naravne nesreče in podnebne krize. Prav te grožnje so danes za prebivalce Slovenije najbolj neposredne.

Zato že zdaj zagovarjamo zmanjšanje sredstev za nakupe orožja, enako stališče pa bi ohranili tudi v primeru gospodarske krize ali recesije. Naša prioriteta ostaja zaščita in razvoj družbene blaginje, torej socialne varnosti ljudi, javnega zdravstva, šolstva in drugih ključnih javnih sistemov. Varnost ljudi namreč v prvi vrsti pomeni delujočo socialno državo in odporne skupnosti, ne pa nekontrolirane rasti vojaških proračunov.

Svet dela

Kako gledate na prihodnost dela in na nenehno pojavljajočo se prekarnost oziroma na prekarne oblike dela? Katere ukrepe boste predlagali za zajezitev naraščanja števila prekarne oblike dela oziroma prekarnosti na splošno? Bodite konkretni.

Na ministrstvu za delo smo pod Levico pripravili Strategijo za odpravo prekarnosti. Prekarnost razumemo kot zgodovinski proces, s katerimi se je (velikokrat pod pretvezo fleksibilnosti, svobode, novih oblik dela) delavce iztrgalo iz zavetja delovnopravne zakonodaje, s čimer se je nižal standard delavskih pravic. Res je, da (predvsem mladi) želijo več svobode pri svojem poklicnem udejstvovanju, a le to bi jim lahko omogočila tudi varna zaposlitev! Prekarnost bomo odpravili tako, da bomo zakonodajo spremenili na način, da bo jasno, kdo je delavec, ki mu pripadajo vse delavske pravice in kdo to ni. Zamejili bomo prekarne oblike dela (agencijsko delo, outsourcing, delo na podlagi različnih pogodb). Tam, kjer bodo ljudje vseeno opravljali delo v prekarne oblikah, jih bomo vključevali v socialna zavarovanja. Konkretno:

1. Popravek definicije delovnega razmerja v ZDR, da bo lažje dokazati prikrito delovno razmerje.
2. (Postopno) izenačenje davkov in prispevkov v različnih pravnih oblikah dela - princip vsako delo šteje, v smislu, da se od vsakega dela, ne glede na pravnoformalno obliko, poberejo enaki davki in prispevki. Pri tistih skupinah, ki jih želimo podpreti (rokodelci, mali obrtniki ...) pa določiti jasne in transparentne spodbude oz. oblike podpore.
3. Narediti standardne in varne zaposlitve bolj privlačne za delavce. Med drugim predlagamo uvedbo krajšega polnega delovnega časa (4-dnevni delovnik) in pravice do sobotnega leta.
4. Strožja regulacija in večja pooblastila inšpektorata za delo. Skupaj z drugimi nadzornimi organi bi moral organizirati koordinirane akcije na področju prekarne zaposlitve.

Ali podpirate ustrežnejšo regulacijo dela prek spletnih platform? S kakšnimi ukrepi se nameravate lotiti tega področja?

Da. Pri prenosu Direktive EU o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu bomo zasledovali maksimalistične cilje direktive in le te prenesli na način, da bo regulacija veljala za vse delavce, ne zgolj za tiste, ki delajo za platforme. Pri platformnem delu vidimo dve temeljni težavi: da so dostavljalci v prikritih delovnih razmerjih (s.p. ali študentsko delo) tudi takrat, ko bi morali biti zaposleni in da obstaja velika netransparentnost na področju algoritmov. Zaradi razvoja tehnologij in prekarizacije trga dela se obe nevarnosti širita tudi na

druga področja, zato moramo vzpostaviti učinkovito pravno domnevo o delovnem razmerju v Zakonu o delovnih razmerjih in breme dokazovanja prenesti iz delavca na delodajalca. Kjer se v delovne procese vključuje algoritmični nadzor, morata imeti delavec in organi nadzora vpogled in pregled.

Na kakšen način bi izboljšali delovanje inšpektorata za delo? S katerimi konkretnimi koraki?

Na področju učinkovitega nadzora nad delovno zakonodajo vidimo enega od temeljnih izzivov na področju delavskih pravic. Naša zakonodaja namreč ni slaba, brez učinkovitega nadzora in dobrega sindikata na terenu, pa vse te pravice velikokrat ostanejo zgolj črka na papirju. Inšpektorat za delo smo v tem mandatu že kadrovsko rekordno okrepili. A to ni dovolj. Ne glede na to, koliko inšpektorjev bomo še zaposlili, nikoli ne bomo uspeli nadzirati vseh več desetisoče pravnih subjektov na trgu. Ena od rešitev, ki smo jo že uvedli in bi jo bilo treba razvijati še naprej, je ustanovitev Enote za prednostno odzivanje, ki lahko hitro, učinkovito in temeljito preverja odmevne primere. Priložnosti za izboljšavo vidimo še v povezovanju in vzpostavitvi mešanih inšpekcijskih ekip (recimo s FURS, policijo itd.) in v digitalizaciji inšpektorata.

Kaj boste storili glede revnih zaposlenih, ki kljub polni zaposlitvi živijo pod pragom revščine?

V tem mandatu je minimalna plača v štirih letih zrastle več, kot je rastla v prejšnjih desetih letih skupaj. Samo letos smo izvedli 16-odstotni bruto dvig, s čimer smo prvič v zgodovini minimalno plačo postavili nad zadnje izračunani prag tveganja revščine.

Ne zatiskamo pa si oči, da je revščina (tudi med zaposlenimi) še vedno problem. Zagotovo bomo nadaljevali s politiko višanja plač. Delo bomo razbremenili tudi davčno, manko javnih prihodkov pa nadomestili z višjo obdavčitvijo premoženja. Veliko manevrskega prostora vidimo tudi na področju zniževanja življenjskih stroškov, kot so stroški za bivanje, saj tudi, če dvignemo plačo za 100 evrov, to delavcu ne izboljša kakovosti življenja bistveno, če mora polovico svojih dohodkov potrošiti samo za najemnino in položnice.

Ali podpirate prenovo metodologije za določanje minimalnih življenjskih stroškov in njihov pogostejši izračun, kar je pomembno pri vsakoletnem določanju višine minimalne plače? Na kakšen način bi prenovili omenjeno metodologijo?

Prenova metodologije ni potrebna, sedanja je ustrezna. Kot vidimo ob zadnjem dvigu minimalne plače, daje tudi ustrezne rezultate. NIJZ določi nabor prehranskih izdelkov, SURS izračuna njihovo ceno, IER pa ekstrapolira ceno prehranske košarice na celotne življenjske

stroške, upoštevajoč analizo potrošnje gospodinjestev. Vsekakor pa podpiramo pogostejši izračun, predvsem pa časovno uskladitev pridobivanja podatkov, da bi torej analiza potrošnje gospodinjestev ter osveževanje košarice prehranskih izdelkov potekala v istem letu, slednje tudi usklajeno s SURS, da bodo za izbrano košarico na voljo zadnji podatki o cenah.

Kako boste okrepili glas in vlogo delavke in delavca v družbi, svetu dela in posameznih delovnih okoljih?

Levica je vedno bila in vedno bo glas delavke in delavca na nivoju politike in države. V tem mandatu smo sprejeli pomembne zakonske spremembe glede zaščite delavskih predstavnikov ter varovalke na področju pisnega opomina pred odpovedjo. Še naprej bomo krepili zaščito in položaj delavskih predstavnikov ter tako omogočali tako sindikatom kot svetom delavcev varno delovno okolje, kjer bo možno zagovarjati pravice delavcev ter opozarjati na sporne prakse v podjetjih, brez nelegitimnih povračilnih ukrepov delodajalcev. Na nivoju Ekonomsko-socialnega sveta (ESS) bomo še naprej skrbeli, da bo vlada upoštevala pravila delovanja ESS ter se s socialnimi partnerji pred sprejemom zakonodaje iz področja delovanja ESS na vladi z njimi posvetovala oziroma gradiva obravnavala na pristojnih telesih ESS.

Kakšno je vaše stališče glede vključevanja tujih delavcev in delavk v slovensko družbo, saj jih naše gospodarstvo nedvomno potrebuje? S kakšnimi politikami in ukrepi se nameravate lotiti vključevanja te naraščajoče skupine delavcev in njihovih družin v tukajšnji svet dela?

Vključevanje tujih delavcev bo zaradi pomanjkanja delovne sile ostalo realnost v Sloveniji. Pred nami sta dva izziva: integracija in socialni damping, kamor posredno sodi tudi trgovina z ljudmi. Glede integracije je treba opredeliti, kakšne bodo pravice in odgovornosti deležnikov – države in delodajalcev. Po našem mnenju bi morali sorazmeren delež stroškov poravnati zaposlovalci tujih delavcev, vključno z integracijo delavcev v slovensko družbo, na primer jezikovnih tečajev in zagotavljanja dostojnega stanovanja. V vsakem primeru pa morajo delodajalci zagotoviti vsaj čas za obisk integracijskega tečaja.

Iz Strategije za odpravo prekarnosti (v javni obravnavi, dostopna na spletu) izhaja predvsem potreba po zadostnem informiranju delavcev, še posebej v njim razumljivem jeziku, obisk Info točke za tujce ter vzpostavitev sistema sledenja, kdo posluje z agencijami za zaposlovanje tujih delavcev ter kdo od teh subjektov krši delovnopravno zakonodajo.

Ukrepi za integracijo morajo biti prilagojeni ciljnim skupinam, saj so te zelo raznolike.

Ali se strinjate, da je pomembno, da je prehod v nizkoogljično družbo tako podnebno kot tudi socialno pravičen oziroma po meri delavstva in okolja? S kakšnimi ukrepi bi to zagotovili?

Strinjamo se. Zelena izbira mora biti za ljudi enostavno cenejša in bolj dostopna. Zato podpiramo postopno zamenjavo fosilnih virov z nizkoogljičnimi viri v javni lasti, ki zagotavljajo stabilno in ugodno energijo za gospodinjstva. Hkrati želimo spodbujati energetske zadruge, dodatno pomagati energetske revnejšim, pospešiti prenove stavb in zagotoviti nova kakovostna delovna mesta za delavce v panogah, ki jih prehod prizadene.

Naš cilj je: zeleni prehod mora hkrati varovati okolje in izboljševati življenje ljudi.

Kako boste zagotovili večjo družbeno odgovornost delodajalcev?

Večjo družbeno odgovornost delodajalcev je treba zagotoviti s krepitvijo pravic delavcev, učinkovitejšim nadzorom nad spoštovanjem delovne zakonodaje ter jasnimi sankcijami za kršitve. Zavzemamo se za odpravo prekarnih oblik dela, dvig minimalne plače na raven dostojnega življenja ter za večjo vlogo sindikatov in soupravljanje zaposlenih v podjetjih, saj mora biti odgovornost do delavcev in skupnosti temelj poslovanja, ne stvar prostovoljne izbire.

Aktualne razmere zahtevajo neprestane dokvalifikacije in prekvalifikacije delavk in delavcev, kljub dokajšnji ponudbi vseživljenjskega učenja pa je odzivnost prebivalstva dokaj nizka – kako boste zagotovili, da bodo delodajalci prispevali svoj delež na tem področju?

Delodajalci morajo igrati bolj aktivno vlogo pri predajanju znanja. Poleg prekvalifikacij igrajo pomembno vlogo tudi pripravništva, saj omogočajo mladim vstop na trg dela in pridobivanje zahtevanih delovnih izkušenj. Država to seveda lahko podpira, ne more pa vsiliti ideje, da je vlaganje v znanje ključnega pomena v nasprotju z zniževanjem stroškov dela. To se lahko doseže z uvedbo pristojbin za podjetja, ki ne vlagajo v izobraževanje zaposlenih in na drugi strani s spodbudami in skupnimi programi predajanja znanja.

Kako boste uredili implementacijo akta o umetni inteligenci v slovensko zakonodajo, da lahko delavke in delavci čim bolj ohranijo nadzor nad rabo orodij generativne umetne inteligence?

Prenos tega akta je treba zagotovo uskladiti s prenosom Direktive EU o izboljšanju delovnih pogojev pri platformnem delu. Delavke in delavci morajo imeti dostop do informacij o tem,

na kakšen način, kdaj in kako umetna inteligenca vpliva na njihova delovna mesta. Glede na razvoj tehnologije in družbe ocenjujemo, da bo algoritemskega upravljanja in upravljanja z orodji umetne inteligence vedno več, zato mora zakonodaja biti hitra, odzivna in ambiciozna. *Kako sicer gledate na uveljavljanje digitalizacije in avtomatizacije v proizvodne procese ter kako je treba pri tem urejati socialno-ekonomske posledice teh procesov?*

Velikokrat lahko slišimo, da nobena tehnologija ni ne dobra ne slaba in da gre samo zato, kako z njo ravnamo ljudje. S tem se lahko delno strinjamo. Kot z vsako tehnologijo je tudi pri vprašanju implementacije digitalizacije v proizvodne procese treba razumeti, na kakšen način je tehnologija nastala, s katerim namenom in kakšni so njeni učinki. Tehnologija, ki je že v samem izvoru nastala v kapitalističnem produkcijskem načinu z namenom optimiziranja kapitalističnih proizvodnih procesov, nima namena zmanjšati delovne obremenitve delavcev ali splošnega blagostanja družbe, ampak generirati profit. Poglejmo samo primer vpeljave informacijsko-komunikacijske tehnologije. Namesto da bi zaradi tehnološkega napredka delali manj, delamo vedno dlje, delo pa prinašamo tudi domov. Ravno zato smo Slovenija ena izmed prvih držav na svetu, ki smo z zadnjo novelo ZDR uzakonili pravico do odklopa. Zakonodaja mora slediti tehnološkim spremembam in varovati ter izboljševati položaj delavcev. Država pa mora biti na področju razvoja tehnologije bolj proaktivna in ne dopuščati, da imajo na področju razvoja primat zasebni akterji, ki na trgu zasledujejo zgolj profite. Tehnologija mora služiti ljudem in naravi, splošnem družbenemu razvoju.

Davki, prispevki in plačilo za delo

Kakšna je vaša usmeritev na področju davčne politike? Ali menite da je potrebna sprememba davka na dodano vrednost in premoženjskega davka ter v kakšni smeri?

Davčno breme je večinoma na delu in prepričani smo, da ga je treba prerazdeliti. To pomeni višjo obdavčitev dohodkov iz kapitala (kapitalskih dobičkov, dividend, obresti, najemnini), dohodkov pravnih oseb ter premoženja, zlasti nepremičnin (z izvzetjem nepremičnin razumne vrednosti, v katerih ljudje živijo ali jih sami uporabljajo kot vikend); to pa odpre fiskalni prostor za davčno razbremenitev dela.

Davek na dodano vrednost je regresiven davek, kar pomeni, da ljudje z nižjimi dohodki za ta davek namenjajo večji del svojega dohodka (saj ga večji del potrošijo). Če javne finance

dopuščajo, podpiramo tudi znižanje davka na dodano vrednost, zlasti za tiste proizvode in storitve, katerih potrošnjo želimo spodbuditi (npr. doma pridelano zdravo hrano, kolesa itd.).

Ali se strinjate, da je delo preveč obdavčeno, prihodki iz kapitala pa so pogosto obdavčeni z nižjimi stopnjami kot dohodki iz dela, zato bi morali delo obdavčiti manj, kapital pa bolj? Na kakšen način bi to uredili?

Obstajata dva načina. Prvič, lahko znižamo stopnje davkov in prispevkov na delo in hkrati zvišamo davčne stopnje na pasivne dohodke (dohodki iz kapitala, torej kapitalski dobički, najemnine, dividende, obresti), dohodke pravnih oseb (tj. dobičkov korporacij) ter premoženje (zlasti nepremičnine, z izvzetjem nepremičnin razumne vrednosti, v katerih ljudje živijo ali jih sami uporabljajo kot vikend).

Drugi pristop, ki ga zagovarjamo, je razširitev davčne osnove za davke in prispevke na vse vrste dohodka. To pomeni, da bi se namesto cedularne obdavčitve sešteli dohodki od dela in od kapitala in od te celote odmerili dohodnina in prispevki.

Kakšno je vaše mnenje glede višine prispevkov za socialno varnost, ki jih plačujejo delodajalci in delavci? Ali menite, da bi bile potrebne spremembe, in če ja, kakšne?

Podpiramo izenačenje prispevnih stopenj za delavca in delodajalca, zlasti pri PIZ. Predlagali in zagovarjali smo jih tudi v okviru pokojninske reforme, a dogovora o njih ni bilo mogoče doseči. Res je treba upoštevati tudi, da so trenutna razmerja neto-bruto-bruto 2 (skupni strošek delodajalca) že prilagojena trenutnim razmerjem in da je pri teh spremembah, ki se vedno uvajajo postopoma, treba preučiti dejanske učinke.

Glede višine prispevkov: pri skoraj vseh blagajnah socialnih zavarovanj prispevki ne pokrijejo vseh izdatkov in je potreben transfer iz proračuna. Takšen sistem je sicer uveljavljen tudi širše. Menimo pa, da bi poleg dohodkov od dela morali najti še kakšen proračunski vir - zlasti rente oz. dohodke iz kapitala (kapitalski dobički, dividende, obresti, najemnine) in premoženje, predvsem nepremičnine - iz katerega bi financirali socialna zavarovanja.

Zaposleni v javnem sektorju prejemajo osnovno plačo, ki ne sme biti nižja od minimalne plače. Ali menite, da bi takšen sistem določanja osnovne plače zaposlenih moral veljati tudi za zasebni sektor?

Da. Verjamemo, da nobena osnovna plača ne bi smela biti nižja od minimalne, ne glede na sektor.

Ali ste za to, da bi fiskalno pravilo, zapisano v ustavo, zrahljali oziroma ga zasnovali kot manj strogega?

Da. Slovenija nima svoje suverenosti pri monetarni politiki, pri fiskalni pa je omejena z okvirom ekonomskega upravljanja, ki velja za članice EU. Tako ne vidimo razloga, da bi se dodatno fiskalno omejevala še s svojo ustavo. Izkušnje kažejo tudi, da se ta člen tudi zelo težko uveljavlja v praksi.

Dolgotrajna oskrba

Na kakšen način boste krepili novo vzpostavljen sistem dolgotrajne oskrbe?

Povečati je treba število zaposlenih na vstopnih točkah za dolgotrajno oskrbo na centrih za socialno delo ter vzpostaviti dodatno mrežo zunanjih ocenjevalcev za ugotavljanje upravičenosti do dolgotrajne oskrbe. Hkrati je treba pospešiti razvoj bivalnih skupnosti za starejše, tako imenovanih srebrnih vasi na podeželju, ter širiti mrežo varovanih stanovanj. Posebno pozornost je treba nameniti tudi razvoju storitev za osebe z demenco in podpori njihovim svojcem.

Kakšno je vaše stališče do obveznega prispevka za dolgotrajno oskrbo? Ali ga nameravate obdržati ali ukiniti? Če ga nameravate ukiniti, kako boste potem zagotovili financiranje dolgotrajne oskrbe kot nove sistemske socialne pravice?

Solidarnostni prispevek za dolgotrajno oskrbo je nujni pogoj za dolgotrajno oskrbo, ki je dostopna vsem. Seveda je način financiranja s prispevkom treba obdržati in ga razvijati na način, da doplačilo za storitve dolgotrajne oskrbe ne bo potrebno.

Kako boste zagotovili, da bo dolgotrajna oskrba dostopna vsem pomoči potrebnim, ne glede na dohodek, kraj bivanja ipd.?

Treba je izboljšati pogoje za zaposlene v dolgotrajni oskrbi. Poleg tega bo treba urediti tudi prehodno obdobje ob vstopu v dom starejših, da bo posameznik čim prej vključen v sistem dolgotrajne oskrbe ter bo tako plačeval samo stroške nastanitve in prehrane.

Kako boste poskrbeli za izboljšanje pogojev dela, pa tudi plačila za delo za delavke in delavce v dolgotrajni oskrbi? S kakšnimi ukrepi boste spodbudili zaposlovanje delavk in delavcev v dolgotrajni oskrbi?

Zagovarjamo zvišanje plač za vse zaposlene v sistemu dolgotrajne oskrbe. Že v tem mandatu smo v okviru "Kadrovskega zakona" financirali številne ukrepe za izboljšanje delovnih pogojev v dolgotrajni oskrbi, ki so ključno pripomogli k izboljšavam v socialnovarstvenih zavodih.

Pokojnine in starejši

Kako boste poskrbeli za upokojence in upokojenke, ki živijo pod pragom revščine?

Nedopustno je, da upokojenci in upokojenke po desetletjih dela živijo pod pragom revščine. S pokojninsko reformo smo že dvignili invalidske pokojnine ter poskrbeli za dvig vdovskih in družinskih pokojnin, upokojenci so že deležni tudi zimskega regresa, prav tako smo poskrbeli za dostopnejši varstveni dodatek, ki zdaj pripada vsem upokojencem in pri katerem se ne preverja več zmožnost preživljanja s strani polnoletnih otrok.

Zavzemamo se za dvig najnižjih pokojnin nad prag tveganja revščine, redno in pravično usklajevanje pokojnin z rastjo plač in inflacijo ter krepitev javnih storitev, kot so dostopno zdravstvo, dolgotrajna oskrba in javna stanovanja, kot tudi dostopnejše in višje socialne transferje za starejše, ki živijo v tveganju revščine. Cilj mora biti dostojno življenje v starosti, ne zgolj preživetje.

Kako boste poskrbeli za dostojne pokojnine?

Na zagotavljanje materialne blaginje upokojencev je treba gledati širše. Ključna dejavnika tveganja revščine pri starejših sta lastništvo nepremičnine ter ali živijo sami ali v paru. Tako je za dostojno življenje starejših pomembno zagotavljanje dostopnih stanovanj (za vse prebivalstvo); hkrati smo že zvišali vdovske in družinske pokojnine.

Za dostojne pokojnine je ključno tudi, da pokojninski sistem ostane močan in stabilen, zato se zavzemamo za dodatne javnofinančne vire zanj. Kot že omenjeno, smo naklonjeni temu, da se vsi dohodki - od dela in iz kapitala (kapitalski dobički, dividende, obresti, najemnine) - vštejejo v osnovo za odmero dohodnine in prispevkov.

Zavzemamo se tudi za zvišanje najnižjih pokojnin in invalidskih nadomestil, pravično usklajevanje, ki odraža življenjske stroške. Naklonjeni bi bili tudi diferenciranemu usklajevanju in usklajevanju v fiksnem znesku.

Hkrati pa je pomembno, da starejšim zagotovimo dostopne javne storitve, od zdravstva do dolgotrajne oskrbe.

Dostojno življenje v dolgoživi družbi je eden od smotrov političnega udejstvovanja – kako boste zagotovili dostojno življenje starejših?

Dostojno življenje v dolgoživi družbi je eden od osrednjih ciljev socialne države.

Zagovarjamo krepitev javnega pokojninskega sistema, kot rečeno, se zavzemamo za dvig najnižjih pokojnin ter redno in pravično usklajevanje pokojnin z rastjo plač in inflacijo. Ob tem je pomembno tudi vlaganje v dostopno zdravstvo, dolgotrajna oskrba in javna stanovanja kot tudi dostopnejše in višje socialne transferje za starejše, ki živijo v tveganju revščine.

Enake možnosti

Razlike v plačah med spoloma se po letih povečujejo, to pa vodi tudi v nižje pokojnine žensk. Kaj boste naredili, da se ta trend zaustavi? Kako boste uredili implementacijo direktive o enakih plačilih v slovensko zakonodajo in preprečili neenakost plačil?

Trend povečevanja razlik v plačah je nesprejemljiv. Ženske v Sloveniji za enako ali enakovredno delo še vedno prejemajo nižje plačilo. Te razlike se skozi življenjski cikel kopičijo in na koncu vodijo v približno 20-odstotno pokojninsko vrzel. Ne pristajamo na to, da sta skrbstveno delo ali izbira poklica razlog za revščino v starosti.

Ključni sistemski korak je dosledna implementacija evropske direktive o preglednosti plačil. V slovensko zakonodajo jo bomo prenesli brez popuščanja. Delodajalci bodo morali že v oglasih za delo objaviti plačne razpone, zaposleni bodo imeli pravico do podatkov o povprečnih plačah po spolu za enako ali enakovredno delo, podjetja z več kot 100 zaposlenimi pa bodo morala javno poročati o plačni vrzeli. Kjer bo ta presegla pet odstotkov in ne bo objektivno utemeljena, bodo sledile obvezne korekcije in sankcije. Prepovedali bomo tudi spraševanje o prejšnji plači, saj se tako pogosto reproducirajo stare neenakosti.

Plačna vrzel je tesno povezana s podvrednotenjem poklicev, v katerih prevladujejo ženske, zlasti v vzgoji, zdravstvu in socialnem varstvu. Zato bomo prenovili metodologije vrednotenja delovnih mest tako, da bodo poleg tehničnih znanj upoštevale tudi odgovornost, čustveno obremenitev in skrbstveno dimenzijo dela. Skrb za ljudi ne sme biti vrednotena manj kot vzdrževanje strojev.

Pomemben vzrok razlik je tudi neenaka porazdelitev skrbstvenega dela ob rojstvu otrok. Zato podpiramo polno uveljavitev 60 dni neprenosljivega starševskega dopusta za očete. Če oče dopusta ne izkoristi, ta propade. Tak ukrep spodbuja enakomernejšo delitev skrbi, zmanjšuje diskriminacijo žensk na trgu dela in izboljšuje njihove dolgoročne pokojninske osnove.

Ker so pokojnine žensk danes občutno nižje, predlagamo tudi dvig najnižjih zagotovljenih pokojnin ter ustrezno vrednotenje obdobj skrbstvenega dela v pokojninskem sistemu, da prekinitev kariere ne pomeni trajne finančne kazni.

Enako plačilo za enako delo mora postati dejanska norma. S preglednostjo plač zmanjšujemo prostor za diskriminacijo, z močnimi javnimi storitvami razbremenjujemo ženske skrbstvenega bremena, z reformami pa preprečujemo, da bi se neenakost na trgu dela prelila v revščino v starosti. Gre za vprašanje ekonomske pravičnosti in dostojanstva.

Ali podpirate ratifikacijo konvencije Mednarodne organizacije dela (ILO) št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela? Kakšne ukrepe za podporo žrtev nasilja bi še predlagali?

Da. Levica je bila ves čas jasna zagovornica ratifikacije Konvencije MOD št. 190 in letos (takoj začetek januarja 2026) smo jo končno tudi uresničili. Gre za zgodovinski premik, saj nasilje in nadlegovanje v svetu dela prvič opredeljuje kot kršitev človekovih pravic in dostojanstva delavca. Konvencija določa ničelno toleranco do nasilja – ne glede na obliko zaposlitve, ne glede na kraj opravljanja dela. Delo ne sme biti prostor strahu, poniževanja ali tihega pritiska. To je standard, ki ga mora država uveljaviti v praksi.

Ratifikacija je začetek. Ključno je, da zaščita deluje v realnem življenju. Predlagamo:

Plačano odsotnost za žrtve nasilja. Žrtev mora imeti možnost, da si uredi varnost, poišče pravno pomoč ali novo bivališče, ne da bi ob tem tvegala izgubo dohodka ali službe.

Zaščito pred povračilnimi ukrepi. Delavec, ki prijavi nadlegovanje, mora biti zakonsko zaščiten pred odpovedjo, degradacijo ali šikaniranjem. Brez tega prijav ne bo.

Obvezne protokole pri delodajalcih. Vsako večje podjetje mora imeti jasne notranje postopke za obravnavo prijav ter usposobljene zaupnike.

Krepitev mreže pomoč. Varne hiše, krizni centri in specializirane nevladne organizacije so prva linija zaščite. Njihovo stabilno financiranje je del odgovorne države.

Nasilje v družini in na delovnem mestu ni zasebna zadeva. Ima neposreden vpliv na ekonomsko varnost, revščino in socialno izključenost. Zato je boj proti nasilju tudi socialna politika.

Konvencija velja tudi za delo na daljavo, službene poti in digitalno nadlegovanje. V času, ko je fleksibilno in platformno delo postalo norma, to pomeni zaščito tudi za prekarne delavce, samozaposlene in mlade.

Število oseb pod pragom tveganja revščine v zadnjih letih v Sloveniji narašča. Kaj boste naredili za zaježitev revščine?

Podatek o povečanju števila oseb pod pragom tveganja revščine je treba razumeti v širšem makroekonomskem kontekstu zadnjih let. Slovenija se je, tako kot druge države članice EU, soočala z epidemijo, energetske krizo in visoko inflacijo, ki je vplivala na realno kupno moč gospodinjstev. Kljub tem pritiskom Slovenija ostaja med državami z relativno nizko stopnjo tveganja revščine in socialne izključenosti ter med državami z najnižjo dohodkovno in plačno neenakostjo v EU. Posebej pomembno je, da je delež otrok v tveganju revščine v Sloveniji najnižji v EU.

Ukrepi za zaježitev revščine so usmerjeni na več ravni.

Dohodkovna zaščita: redno usklajevanje minimalne plače z minimalnimi življenjskimi stroški, zagotavljanje minimalnega dohodka prek denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, otroški dodatki, državne štipendije ter subvencije za vrtec in najemnine.

Ciljni krizni ukrepi: energetske dodatki in subvencije za ogrevanje za energetske ranljiva gospodinjstva, začasni ukrepi za blažitev inflacijskih pritiskov, podpora gospodinjstvom v obdobju epidemije in energetske krize.

Preprečevanje dolgotrajne revščine: razvoj skupnostnih socialnih storitev, socialna aktivacija in vključevanje dolgotrajno brezposelnih, implementacija sistema dolgotrajne oskrbe, ki zmanjšuje tveganje revščine med starejšimi.

Investicije v otroke in družine: 100-odstotno nadomestilo za starševski dopust, univerzalno dostopno javno zdravstvo za otroke, kakovostna predšolska vzgoja, subvencionirana šolska prehrana s ciljem univerzalne brezplačne prehrane do leta 2027.

Revščino razumemo kot večdimenzionalen pojav, zato ukrepi ne temeljijo zgolj na transferjih, temveč na kombinaciji dohodkovne podpore, socialnovarstvenih storitev, dostopa do javnih storitev in vključevanja na trg dela. Cilj je stabilizacija dohodkov najranljivejših skupin kratkoročno ter zmanjševanje strukturnih tveganj revščine dolgoročno.

Nekateri so prepričani, da so pogoji za pridobitev socialnih transferjev v Sloveniji prestrogi in obratno. Kakšne spremembe pri socialnih transferjih zagovarjate?

Socialni transferji predstavljajo temelj socialne države, ki je ustavna kategorija. Ti pod določenimi pogoji zagotavljajo osnovno preživetje osebam, ki so se iz takšnega ali drugačnega razloga znašli v stiski. V prvi vrsti je treba ločiti med transferji družinske politike, kjer je pogojev za pridobitev transferja manj, saj gre za podporo družinam in otrokom, med denarnimi nadomestili za brezposelnost, kjer gre za pravico iz zavarovanja in ne za socialni transfer, ter med denarno socialno pomočjo, ki je namenjena tistim, ki si dohodka sami ne

morejo zagotoviti. Opozarjamo, da že sedaj obstajajo izločitveni kriteriji (krivdni razlogi), zaradi katerih oseba ni upravičena do socialne pomoči. Do DSP niso upravičene osebe, ki so službo izgubile po lastni krivdi ali pa tisti, ki si ne prizadevajo za pridobitev zaposlitve (zavod jih je zaradi kršitev prenehal voditi v svoji evidenci). Prav tako obstajajo zakonsko utemeljeni razlogi, na podlagi katerih lahko centri za socialno delo denarno pomoč prekvalificirajo v pomoč v naravi. Ne zagovarjamo zaostrovanja pogojev za pridobitev socialnih transferjev in subvencij. Zavzemamo se za administrativne poenostavitve pridobivanja pravic iz javnih sredstev, za večjo digitalizacijo in avtomatizacijo procesov odločanja o upravičenosti do posameznih pravic ter posledično razbremenitev strokovnega osebja na centrih za socialno delo, ki morajo v večji meri prevzemati strokovno delo z uporabniki in izvajanje storitev za socialno ogrožena gospodinjstva in posameznike.

Višina socialne pomoči mora slediti naraščajočim življenjskim stroškom. Zagovarjamo združitve otroških dodatkov in dohodninskih olajšav v enoten sistem podpore za družine, tako da bo vsako zvišanje lastnega dohodka pomenilo tudi višji razpoložljiv dohodek družine, brez skritih izgub zaradi prehajanja med dohodkovnimi razredi. Zagovarjamo tudi univerzalno dostopen, torej brezplačen vrtec za vse.

Ali podpirate razveljavitev ukrepov, ki posegajo v socialne pravice iz t. i. Šutarjevega zakona?

Da.

Javno zdravstvo

Na kakšen način nameravate (o)krepite javno zdravstvo? Se vam zdi privatizacija v zdravstvu za bolnike škodljiva?

Javno zdravstvo nameravamo okrepiti z večjimi vlaganji v infrastrukturo, mehanizmi za pridobivanje kadrov (npr. službena stanovanja), zahtevi po delu v javnih zdravstvenih zavodih za dvakratno obdobje trajanja specializacije in pripravništva, z ločenimi obračunskimi modeli za koncesionarje ter s postavljanjem jasnih pogojev, kdaj se lahko koncesija sploh razpiše.

Ali podpirate ločitev javnega in zasebnega zdravstva? Kako preprečiti odhode zdravnikov iz javnega v zasebni sektor?

Ločevanje javnega in zasebnega zdravstva podpiramo. Glavni mehanizem za preprečevanje odhodov zdravnikov v zasebni sektor je popoln odklop zasebnega sektorja od kakršnegakoli

državnega financiranja. Za storitve v zasebnem sektorju trenutno ni dovolj povpraševanja pri potrošnikih, da bi ta lahko masovno zaposloval zdravnike iz javnih zavodov. To povpraševanje je le v obliki koncesij in izrednih razpisov ZZZS, zato je treba ta obvod prekiniti.

Kakšno je na splošno vaše stališče do t. i. zdravnikov dvoživk?

Prakso dvoživkarstva je treba na vse načine zaustaviti. Zdravniki, ki želijo poleg svojega rednega delovnega časa delati dlje, morajo to početi v svojem domačem javnem zavodu ali v drugem javnem zavodu, nikakor pa ne pri zasebnikih ali koncesionarjih.

Ali boste z zakonom določili pooblastila Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) kot aktivnega kupca zdravstvenih storitev za svoje zavarovance, da bi ta lahko kot kupec nagrajeval racionalno organizacijo zdravstva in porabo namenskih javnih sredstev?

Vlogo Zavoda kot “aktivnega kupca” vidimo predvsem pri večji dinamiki pri pripravi obračunskih modelov, njihovem posodabljanju ter križanju podatkov storilnosti, učinkovitosti in kakovosti pri izvajalcih.

Ali podpirate to, da se obvezen zdravstveni prispevek preoblikuje v progresivno plačevanje, pri čemer tisti z višjimi dohodki prispevajo več?

Da. To je za Levico ena od prednostnih točk, ki jo bomo v naslednji Vladi prednostno uveljavili.

Sindikati

Socialni dialog kot eno od področij z dokajšnjo avtonomijo vseh vpletenih strani potrebuje spodbudno okolje – kako ga boste zagotovili?

V skladu z Direktivo o ustreznih minimalnih plačah v EU morajo države članice, v katerih pokritost s kolektivnim dogovarjanjem ne presega 80 %, v sodelovanju s socialnimi partnerji pristopiti k oblikovanju akcijskega načrta za spodbujanje kolektivnih pogajanj. Po zadnjih podatkih se pokritost s kolektivnimi pogodbami v Sloveniji giblje med 65% in 70%. Slovenija mora v kratkem času tudi zaradi tega pristopiti k akcijskemu načrtu in konkretnimi ukrepi za spodbujanje socialnega dialoga.

V Levici vidimo priložnost v krepitvi sindikatov in sindikalnega organiziranja pri nas. Država lahko pomaga s finančnimi sredstvi (ob zagotavljanju popolne avtonomije) in s strokovno ter tehnično podporo sindikalnim organizacijam, Odpreti bi bilo treba ponovno vprašanje reprezentativnosti delodajalskih in sindikalnih organizacij ter izboljšati Zakon o kolektivnih pogodbah, npr. s širjenjem veljavnosti kolektivnih pogodb. Vse z namenom spodbujanja kolektivnega dogovarjanja in socialnega dialoga. Menimo, da bi bilo nujno obuditi tudi tradicijo sprejemanja tripartitnih družbenih in socialnih dogovorov na ravni države. Po vzoru iz tujine bi uvedli, da lahko za javna sredstva kandidirajo zgolj tista podjetja, ki imajo sklenjeno veljavno kolektivno pogodbo.

Ali menite, da je treba sindikalne zaupnike in zaupnice s pomočjo zakonodaje bolje zaščititi?

Da. Z novelo Zakona o delovnih razmerjih smo to področje naslovili že v tem mandatu. Z namenom zagotovitve večje pravne varnosti predstavnikov delavcev pred nezakonitim odpuščanjem je bilo spremenjeno zadržanje učinkovanja odpovedi za delavske predstavnice in predstavnike, in sicer do odločitve delovnih sodišč na prvi stopnji oziroma najdlje šest mesecev ter zvišano nadomestilo plače zaradi prepovedi opravljanja dela (namesto petdeset odstotkov so upravičeni do osemdeset odstotkov plače). Zaradi usklajevanj v okviru socialnega dialoga in na ravni koalicije nismo uspeli uzakoniti naš izvirni predlog, ki je bil še bolj ugoden za delavce. Tukaj vidimo še prostor za izboljšavo.

Ali si boste prizadevali za vzpostavitev zakonskega okvira, v okviru katerega bi bili sadov sindikalnega dela deležni zgolj članice in člani sindikatov?

Čeprav razumemo predlog, s katerim bi lahko spodbudili delavke in delavce, da se sindikalno organizirajo, menimo, da bi za to morali poiskati druge rešitve ali biti pri tem vsaj zelo previdni. Takšen ukrep bi bil lahko nevaren iz vidika delavske solidarnosti in standarda delavskih pravic.

Varnost in zdravje pri delu

Za vodenje učinkovite politike na področju varnosti in zdravja pri delu je ključen monitoring stanja. Ali boste na nacionalni ravni vzpostavili digitalizirano zbirko podatkov po zgledu registra varstva okolja, v katero naj bi delodajalci redno vnašali ključne podatke s področja varnosti in zdravja pri delu?

Predlog bi bila treba še preučiti iz vidika izvedljivosti in konkretizirati, kaj so tisti podatki, ki bi jih država zbiralala. Se nam pa ideja zdi dobra in smiselna.

Izvajalci medicine dela zaradi navzkrižja interesov ne morejo v skladu s svojo strokovno doktrino ugotavljati poklicnih bolezni, saj so finančno odvisni od delodajalcev. Ali boste reformirali medicino dela tako, da bo postala javna služba, ki bo financirana iz javnih sredstev iz naslova delodajalčeve diferencirane prispevne stopnje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni?

V Levici menimo, da je treba vprašanje neodvisnosti medicine dela resno preučiti, saj mora biti presoja o poklicnih boleznih strokovna in nepristranska. Odprti smo za razmislek o rešitvah, ki bi okrepile transparentnost in zmanjšale morebitna tveganja navzkrižja interesov, vključno z drugačnimi modeli financiranja. Ključno je, da sistem zagotavlja učinkovito varstvo zdravja delavk in delavcev ter jasno odgovornost delodajalcev za varne delovne pogoje.

Prav tako se zavzemamo za spremembe, ki bodo vključile medicino dela, prometa in športa v javno zdravstvo, saj je ta danes skoraj izključno v domeni zasebnega zdravstva, to pa jo izpostavlja različnim tveganjem in nasprotjem interesov.

Delavec, ki mora danes sam vložiti zahtevo za priznanje statusa poklicne bolezni, ni usposobljen za njeno prepoznavanje. Ali boste nadgradili Pravilnik o poklicnih boleznih tako, da bo za predloge za njihovo ugotovitev v bodoče naloga javno-financiranega izvajalca medicine dela?

Strinjamo se, da od delavca ne moremo pričakovati, da bo sam prepoznal in dokazoval poklicno bolezen, še posebej, ko se že sooča z zdravstvenimi težavami. Zato menimo, da mora imeti stroka aktivnejšo vlogo in da je smiselno razmisliti o nadgradnji Pravilnika v smeri večje odgovornosti izvajalcev medicine dela - za katere se, kot že odgovorjeno, zavzemamo, da postanejo del javnega zdravstva. Ključno je, da je postopek za delavca enostavnejši, bolj podporen in strokovno voden.

Inšpektorat RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu najpogosteje ugotavlja slabo strokovno delo na področju ocenjevanja tveganja in usposabljanja delavk ter delavcev za varno delo. Ali boste znova predpisali dovoljenji za opravljanje teh dveh strokovnih nalog?

Zavedamo se težav na tem področju. Na pomanjkanje kakovostnih ocen tveganj v praksi pri delodajalcih smo recimo naleteli ob prenovi Pravilnika o zagotavljanju varnosti in zdravja

delavcev pri ročnem premeščanju bremen. Zagotovo bi zaostрили predpise področju ocen tveganj in usposabljanju delavcev. Pri tem vidimo tudi priložnost za izboljšave pri vključevanju delavcev v vprašanja varnosti na delovnem mestu.

Kakšna bi morala biti zaščita delavk in delavcev pri delu na prostem, kadar temperatura ozračja presega 30 stopinj Celzija oziroma je nižja od 16 stopinj Celzija, in sicer v dejavnostih, za katere še noben predpis ne določa omejitev? Gre za transportna sredstva, ki se uporabljajo zunaj podjetja; pri pridobivanju mineralov in nekovin v ekstraktivni industriji; na ribiških čolnih in na poljih, v gozdovih in na podobnih zemljiščih, ki tvorijo del kmetijskega ali gozdarskega podjetja, in ležijo stran od zgradb delodajalca.

V tem mandatu smo sprejeli Pravilnik o dopolnitvah Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih, ki delodajalce zavezuje k ukrepom za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev pri delu v vročini. Dela na prostem (tudi na gradbiščih) se lahko skladno s pravilnikom pri temperaturi zraka višji od 30 stopinj Celzija izvajajo samo pod pogojem, da imajo delavci najmanj na vsake dve do tri ure zagotovljene najmanj petnajstminutne prekinitve dela in brezplačne brezalkoholne napitke.

Varnost pred ekstremnimi temperaturami (tako vročina poleti kot mraz pozimi) bi morala postati univerzalna za vse delavce. Glede na podnebne spremembe, ki jih lahko že vidimo in čutimo, je treba zakonodajo s področja varnosti in zdravja prilagoditi tako, da zavarujemo ljudi. Še posebej na področju izpostavljenosti vročini in soncu, na kar opozarjajo tudi mednarodne in strokovne institucije, saj povečujejo tveganja za bolezni, tudi kožnega raka.

Ali bi glasovali za sprejem direktive EU in slovenskega predpisa za obvladovanje stresa in drugih psihosocialnih tveganj na delovnem mestu?

Da. Menimo, da je področje mentalnega zdravja in psihosocialnih tveganj eno izmed najpomembnejših področij na področju varnosti in zdravja pri delu, kjer je treba še veliko postoriti.

Stanovanjsko področje

Kaj boste storili glede stanovanjske krize, ki je posledica tega, da se je Slovenija po osamosvojitvi odpovedala – vsaj do nedavnega – aktivni javni stanovanjski politiki in s stanovanjskim zakonom privatizirala velik delež takratnega stanovanjskega fonda? Kakšne ukrepe v zvezi s tem načrtujete?

Levica je v tem mandatu že dokazala, da je stranka, ki resno jemlje stanovanjsko krizo in tudi aktivno pripravlja ter izvaja politike na tem področju. Za razliko od preteklih vlad je trenutna vlada prek Ministrstva za solidarno prihodnost že začela izvajati pomembne korake na področju stanovanjske politike, s čimer v Levici dokazujemo, da je tudi področje stanovanjske politike možno reševati, če sta prisotna želja in angažma. V tem mandatu se je ministrstvo posvečalo zagotavljanju sredstev in oblikovanju ustreznih pogojev delovanja za gradnjo javnih najemnih stanovanj. Med leti 2023 in 2026 je bilo za stanovanjsko področje do sedaj zagotovljenih 226 milijonov evrov za aktivnosti Stanovanjskega sklada Republike Slovenije (dodatnih 75 milijonov evrov pa je načrtovanih v proračunu za leto 2027); v letu 2026 bo vzpostavljen instrument ugodnih posojil (30-letna ročnost in 1-odstotna fiksna obrestna mera) pri SID banki, za katerega je že zagotovljenih 25 milijonov evrov sredstev v proračunu za leto 2026; dodeljenih je bilo 60 milijonov evrov nepovratnih sredstev iz Načrta za okrepanje in odpornost; zagotovljenih je bilo dodatnih 55 milijonov evrov nepovratnih sredstev v okviru Evropske kohezijske politike 2021-2027. Gre torej za izrazito povečanje sredstev za gradnjo javnih najemnih stanovanj. Za primerjavo; med leti 2012 in 2022 (10 let pred tem) je bilo za gradnjo javnih najemnih stanovanj iz proračuna Republike Slovenije namenjenih manj kot 14 milijonov evrov, drugih virov pa tudi ni bilo.

Še bolj pomembno je, da je ministrstvo pod vodstvom Levice pripravilo Zakon o financiranju in spodbujanju gradnje javnih najemnih stanovanj, ki ga je potrdil tudi Državni zbor. Zakon med leti 2025 in 2034 zagotavlja milijardo evrov za gradnjo in obnovo javnih najemnih stanovanj (100 milijonov evrov letno). Zakon tudi uvaja nov instrument ugodnih posojil prek SID banke s subvencijo obrestne mere, ki bo še povečal obseg sredstev za gradnjo javnih najemnih stanovanj ter v njihovo zagotavljanje vključil tudi vire mednarodnih razvojnih bank (Evropska investicijska banka in Razvojna banka Sveta Evrope sta že potrdili sodelovanje in bosta zagotovili znatna sredstva za slovensko stanovanjsko gradnjo).

Ravno tako je bil v letu 2025 prenovljen Stanovanjski zakon, ki izboljšuje pogoje za delovanje lokalnih skupnosti in stanovanjskih skladov ter neprofitnih stanovanjskih organizacij, omogoča boljše izvajanje razpisov za dodelitev stanovanj, boljše določanje prednostnih skupin in ciljano oddajanje skladno s potrebami lokalnih skupnosti, mlade in mlade družine opredeljuje kot prednostno kategorijo, hkrati pa olajšuje dostop do subvencij za bivanje v tržnem najemu ter dviguje znesek subvencij.

Levica je aktivno sodelovala tudi pri pripravi in sprejemu Zakona o gostinstvu (v delu, ki ureja kratkoročno oddajanje stanovanj), ki po skoraj 10 letih pogovorov daje jasna pravila izvajanja dejavnosti, uvaja jasen nadzor in omejitve prek platform kot sta Airbnb ali Booking.

Vse te aktivnosti nakazujejo, da je Levica takoj, ko je imela možnost, za razliko od drugih strank, ki so delovale v preteklih vladah, aktivno pristopila k reševanju stanovanjske krize, sprejela konkretne ukrepe, zagotovila sredstva ter sprejela ključne zakonodajne predloge.

V prihodnje Levica načrtuje naslednje ukrepe:

- Nadaljevanje izvajanja sistema financiranja gradnje javnih najemnih stanovanj, s čimer se bo zagotovilo, da se do leta 2035 odpravi ocenjen primanjkljaj na področju javnih najemnih stanovanj
- Okrepiti sistem zagotavljanja javnih najemnih stanovanj s koordinacijo na področju priprave zemljišč (priprava na zalogo ter ustanovitev zemljiškega sklada), gradnje (aktivno sodelovanje z gradbeno panogo z namenom dviga njene produktivnosti ter izboljšanja delovanja sektorja), oddaje stanovanj (oblikovanje enotnega prijavnega mesta ter izboljšati sistem preverjanje upravičenosti)
- Pospešiti gradnjo drugih tipov stanovanj (lastna gradnja, za prodajo ...) prek izboljšanja umeščanja v prostor, aktivnega izvajanja zemljiške politike, pospešitev in izboljšanja pridobivanja dovoljenj, boljšega delovanja gradbene industrije
- Aktivirati nezazidana stavbna zemljišča prek splošne uvedbe dajatve na nezazidana stavbna zemljišča
- Izvajanje Zakona o gostinstvu, ki omejuje kratkoročno oddajanje, in povečano omejevanje rabe stanovanj v turistične namene na območjih, kjer vlada stanovanjska kriza
- Aktivirati prazna stanovanja prek prenove Javne najemne službe ter uvedba dajatve na prazna stanovanja v predelih, kjer je izrazito pomanjkanje stanovanj
- Oblikovati sistem spodbud za aktivacijo in prenovo praznih hiš, ki bo naslavljal mlade
- Pripraviti celovito reformo davčne ureditve stanovanjskega področja, ki se dotika tako nakupa, posedovanja, oddaje kot prodaje nepremičnin. Namen reforme je aktivacija praznih nepremičnin, racionalna raba prostora, zagotavljanje boljšega položaja za tiste, ki rešujejo stanovanjsko vprašanje, omejevanje kopičenja nepremičnin in investicijskih nakupov ali rabe za druge namene ter spodbujanje dolgoročnega oddajanja stanovanj

- Pristopiti k celostnemu urejanju najemnega trga prek obvezne prijave najemne pogodbe, spremljanja stanja na najemnem trgu, uvedba svetovalne podpore najemnikom in najemodajalcem, pospeševanja reševanja sporov, prenove zakonodaje, ustrezne davčne ureditve ter povečanja nadzora
- Oblikovati program podpor pri vgradnji dvigal v večstanovanjske stavbe prek oblikovanja svetovanja in informiranja, izboljšanja odločanja v stavbah ter oblikovanja sistema spodbud
- Izboljšati delovanje upravnikov ter okrepiti nadzor nad njimi
- Na področju brezdomstva izvede pilotni projekt Najprej stanovanja s pomočjo sredstev Norveškega sklada ter na podlagi tega oblikuje celostna strategija. Okrepi se gradnja bivalnih enot

Ali potemtakem podpirate gradnjo javnih najemnih stanovanj? S kakšnimi ukrepi jo je po vašem treba okrepiti in pospešiti? Ali bi morala država pospešeno graditi tudi stanovanja za prodajo?

Podpiramo in bomo nadaljevali izvajanje politik, ki smo jih načrtali in s katerimi smo dokazali, da smo stranka, ki želi in tudi zmore naslavljati stanovanjsko krizo. Ukrepi za pospešitev so navedeni v odgovoru pod prvim vprašanjem.

Glede pospešitev gradnje stanovanj za prodajo pa Levica podpira povečanje gradnje tudi teh, saj je ravno pomanjkanje ponudbe glavni razlog za nedostopnost. Pri tem pa poudarjamo, da ni dovolj, da se zagotovi gradnjo novih stanovanj za nakup, ampak je hkrati treba zagotoviti, da bodo ta stanovanja cenovno dostopna, da jih bodo kupili tisti, ki z nakupom rešujejo stanovanjsko vprašanje ter da bodo zgrajena na primernih lokacijah. Zato podpira ukrepe na področju boljšega prostorskega načrtovanja, načrtne priprave zemljišč, hitrejšega umeščanja v prostor, pridobivanja dovoljenj in podobno, vendar bi hkrati morali z davčnimi ukrepi zagotoviti, da do stanovanj dostopajo tisti, ki potrebujejo stanovanje ter omejiti dostop tistim, ki v njih vidijo naložbo. Zasebne investitorje je treba h gradnji spodbuditi tudi prek aktivacije nezazidanih stavbnih zemljišč (teh je danes veliko in čakajo na investicijski interes), ki so danes prepogosto uporabljena za špekulacijo. Izkušnja iz let 2008 do 2017 nas uči, da zasebni investitorji okrepijo aktivnosti z rastjo cen ter ne izvajajo gradnje, ko so cene nizke. Zato je treba z ukrepi zagotoviti, da je ponudba stanovanj konstantna in da se ne prilagaja ciklom nihanja cen.

Kdaj boste obdavčili nepremičnine in kakšen bo ta davek? Ali podpirate omejitev oziroma regulacijo višine stanovanjskih najemnin, in če da na kakšen način?

V Levici podpiramo uvedbo nepremičninskega davka kakor tudi boljše davčne ureditve celotnega stanovanjskega in nepremičninskega področja. Pri uvajanju nepremičninskega davka je treba posebno pozornost nameniti praznim stanovanjem v predelih, kjer je povpraševanje po stanovanjih veliko, ter obdavčitvi drugega in vseh nadaljnjih stanovanj. Cilj tega davka je zagotoviti stanovanjsko rabo stanovanj ter omogočiti dostop do stanovanj tistim, ki z nakupom ali najemom rešujejo stanovanjsko vprašanje, ob tem pa hkrati omejiti naložbene nakupe. S tem bi tudi spodbudili vlaganja presežnih sredstev v druge bolj produktivne naložbe in ne v stanovanja z namenom pridobivanja donosa iz prihodnje pričakovane rasti cen. Davke na nepremičninskem področju tako vidimo kot orodje urejanja trga in izboljšanja njegovega delovanja (omejevanje naložbenega povpraševanja, ki viša cene, aktivacija praznih stanovanj in zemljišč, dostop za tiste, ki rešujejo stanovanjsko vprašanje ...).

Na področju urejanja najemnega trga podpiramo ukrepe, ki bi zagotovili dostopnejši in bolj trajen najem. Zato podpiramo tako davčne ukrepe, ki bi bolj ugodno obravnavali daljše oddajanje stanovanj (vsaj 3 leta in več), kakor tudi regulacijo najemnin, kot jo poznajo v drugih državah. Bistvena med njimi je omejevanje rasti najemnin v predelih pomanjkanja stanovanj, kar je ukrep, ki ga spodbuja tudi Evropska komisija. Z davčnimi ukrepi ter omejevanjem oddajanja stanovanj turistom pa je treba spodbuditi aktivacijo praznih ali drugače aktivnih stanovanj, s čimer se bo povečala ponudba. Vzporedno pa je treba okrepiti tudi pravno varnost najemnikov in najemodajalcev.

Sindikat upokojencev Slovenije, ki je del Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, si že dalj časa prizadeva za državno sofinanciranje vgradnje dvigal v stanovanjske objekte? Ali boste poskrbeli za ureditev sistemskega sofinanciranja te možnosti oziroma, kako boste na splošno poskrbeli za večjo mobilnost starejših?

V Levici podpiramo ukrepe na področju spodbujanja vgradnje dvigal, ki morajo poleg finančne podpore zagotoviti tudi podporo pri izvedbi projektov ter pri usklajenem delovanju etažnih lastnikov. Glavna ovira za vgradnjo dvigal danes je pomanjkanje informacij ter nepripravljenost lastnikov, da bi dosegli dogovor glede skupnih vlaganj v stavbo. Šele nato nastopijo izzivi z zagotavljanjem finančnih sredstev. Hkrati dodajamo, da državne subvencije ne smejo nadomestiti odgovornosti lastnikov, da vlagajo v lastna stanovanja (žal ti prepogosto

zanemarjajo svoje dolžnosti vzdrževanje stavb, v katerih bivajo) in v lastno premoženje ter da morajo biti instrumenti oblikovani na način, da se javne subvencije ne prelivajo v povečanje vrednosti premoženja ob prodaji stanovanja. Zato je treba instrument oblikovati na način, da ustrezno podpre lastnike pri vgradnji dvigala (s podporo, projektno dokumentacijo, informiranjem), jih podpre tudi finančno ter hkrati omeji, da bi se javna vlaganja prelila v zaslužke lastnikov. V prihodnjem mandatu bomo vzpostavili takšno shemo ter jo podprli s finančnimi viri, v njeno izvajanje pa bomo vključili tudi lokalne skupnosti.

Poleg vgradnje dvigal je za starejše pomemben ukrep tudi gradnja javnih najemnih oskrbovanih stanovanj. Levica je s prenovo Stanovanjskega zakona prvič definirala javna najemna oskrbovana stanovanja ter pogoje njihove oddaje ter omogočila, da jih najamejo tudi lastniki stanovanj. Hkrati je za njihovo gradnjo zagotovila znatna sredstva, kot smo opisali pri odgovoru na prvo vprašanje. S tem bomo omogočili najem bolj primerne stanovanja na bolj primerni lokaciji tistim starejšim, ki danes bivajo v arhitekturno ali lokacijsko neprimernih stanovanjih. Ti projekti se že izvajajo in Levica bo zagotovila, da se bodo v okviru povečane gradnje javnih najemnih stanovanj gradili tudi v prihodnje.